

KONU 1: BÜYÜK SAVAŞA DOĞRU

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa'nın genel durumuna bakıldığında;

- Sanayi İnkılabı ve Fransız İhtilalinin etkileri görülmektedir.
- İtalya (1870) ve Almanya (1871) siyasi birliklerini kurarak Avrupa siyasetine dâhil olmuşlardır.
- İngiltere ve Fransa, Almanya'ya karşı birbirine yakınlaşmaya başlamıştır.
- Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya'ya karşı Almanya ile yakınlaşmıştır.
- Avrupa devletleri kendi aralarında gruplaşmıştır. Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf adı verilen bloklar oluşmuştur.

UYARI: Avrupa devletlerinin gruplaşmasında ve birbirine yakınlaşmasında siyasi ve ekonomik çıkarlar etkili olmuştur.

I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ BLOKLAŞMALAR	
İTİLADEVLETLERİ	İTTİFAKDEVLETLERİ
<ul style="list-style-type: none">• İngiltere• Fransa• Rusya	<ul style="list-style-type: none">• Almanya• Avusturya- Macaristan• İtalya
SAVAŞ BAŞLADIKTAN SONRA BLOKLARDAKİ DEĞİŞİKLİK	
<ul style="list-style-type: none">• İtalya• Sırbistan• Belçika• Japonya• Romanya• Portekiz• ABD• Yunanistan• Brezilya	<ul style="list-style-type: none">• Osmanlı Devleti• Bulgaristan

DİKKAT: İtalya savaş başladıktan sonra taraf değiştirmiştir. Çünkü İngiltere kendisine bazı vaatlerde bulunmuştur.

I. DÜNYA SAVAŞININ SEBEPLERİ	
GENEL SEBEPLER	ÖZEL SEBEPLER
1. Fransız İhtilali'yle ortaya çıkan milliyetçilik akımının etkisiyle azınlık isyanlarının yaygınlaşması ve buna bağlı olarak Avusturya – Macaristan veliahdının bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi. (Görünürdeki Neden, Bahane)	1. İngiltere ile Almanya arasındaki ekonomik rekabet.
2. Sanayi İnkılabı ile ortaya çıkan hammadde ihtiyacı ve pazar arayışının sömürgeciliği hızlandırması ile artan rekabet. (Asıl neden)	2. Fransa'nın zengin kömür yataklarına sahip Alsas - Loren bölgesini Almanya'dan geri almak istemesi
3. Avrupalı devletlerarasındaki gruplaşma	3. Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Rusya arasındaki Balkanlara hâkim olma mücadelesi.
4. Silahlanma yarışı	4. İngiltere ve Fransa'nın mevcut sömürgelerini koruma düşüncesi.

Yorum: Bir olayın birden fazla sebebi olabilir. Savaşın genel sebepleri savaşın başlamasında etkili olmuşken özel sebepleri devletlerarası bloklaşmalarda etkili olmuştur.

NOT: PanSlavizm, Rusya'nın, Balkanlarda yaşayan Slav ırkından olan Ortodoksları bir çatı altında toplamak ve İstanbul ve Boğazları ele geçirerek Akdeniz'e açılmak için izlediği politika. PanCermenizm, Almanca konuşan halkları tek bir idari çatı altında toplama amacı güden siyasal akım.

SAVAŞIN BAŞLAMASI

Saraybosna'yı ziyaret eden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdı, Sırp bir genç tarafından öldürüldü. Bunun üzerine Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'a savaş açtı. Rusya Sırbistan'ın yanında yer aldı. Almanya Avusturya Macaristan'ın, İngiltere ve Fransa ise Rusya'nın yanında yer aldı.

UYARI: Mustafa Kemal, I. Dünya Savaşı çıktığı sırada Sofya'da askeri ateşe(Askeri diplomat-temsilci) olarak bulunuyordu.

KONU 2: BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA OSMANLI DEVLETİ OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞA KATILMASI

Osmanlı Devleti Trablusgarp ve Balkan savaşlarından yeni çıkmıştı. Ordusu zayıf, donanması yetersizdi. Bir yandan askeri alanda güçlenmeye çalışırken diğer yandan da siyasi yalnızlıktan kurtulmak için girişimlerde bulunmaya başladı. Osmanlı Devleti, Almanya'ya güvenemediği için İtilaf Devletlerine yakınlaşmaya çalışmış ancak **İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'ni yanlarına almak istememişlerdir.**

Bunun üzerine Osmanlı Devleti;

* Almanya ve Bulgaristan'la dostluk antlaşmaları imzaladı. **Tarafsızlığını ilan etti.** Kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdı.

* Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığı başta Rusya olmak üzere İtilaf Devletleri tarafından desteklendi.

Buna karşılık Osmanlı Devleti;

** Kapitülasyonların kaldırılması,

** Ege adalarının geri verilmesi,

** Mısır sorununun çözülmesi,

gibi isteklerini İtilaf Devletlerine iletti. Bu isteklerin İngiltere tarafından reddedilmesi, Osmanlı Devleti'nin Almanya'ya yakınlaşmasına neden oldu.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kendi yanına savaşa çekme nedenleri	Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın yanına savaşa katılma nedenleri
<ul style="list-style-type: none">Savaşı geniş bir alana yayarak yükünü hafifletmekOsmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan yararlanmakOsmanlı halifesinin dini ve siyasi gücünden yararlanmakGeçiş yollarını kontrol altında tutarak İtilaf Devletlerinin Rusya'ya yardım götürmesini önlemek.	<ul style="list-style-type: none">Son zamanlarda kaybettiği toprakları geri almak,Siyasi yalnızlıktan kurtulmak,Almanya'nın savaşı kazanacağına inanılmasıOsmanlı devlet adamlarının (İttihat ve Terakki Partisi) Alman hayranlığıİngiltere, Fransa ve Rusya'nın düşmanca politikalarıCoğrafi konumu itibarıyla savaş dışında kalmanın zorluğuKapitülasyonlardan kurtulmak

I.DÜNYA SAVAŞINA KATILAN DEVLETLERİN OSMANLI DEVLETİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

İngiltere:	Uzakdoğu sömürgelerini korumak ve Almanya'nın Osmanlı Devleti ile yakınlaşmasını önlemek için azınlıkları ve Arapları Osmanlı'ya karşı ayaklandırmıştır.
Fransa:	Osmanlı ülkesinde yaşayan gayrimüslimleri kışkırtarak siyasi baskılarını arttırmış ve bu yolla Osmanlı'yı ele geçirmeye çalışmıştır.
Avusturya-Macaristan İmparatorluğu:	Osmanlı'nın Avrupa'daki topraklarını ele geçirerek Balkanlar'da egemenlik kurmayı ve Ege denizine ulaşmayı amaçlamıştır.
Rusya:	İstanbul ve Çanakkale boğazlarını ele geçirerek sıcak denizlere inmeyi ve başkenti İstanbul olan bir Slav imparatorluğu kurmayı amaçlamıştır. Bu amaçla Panslavizm politikası gütmüştür.
Almanya:	Siyasi birliğini geç tamamlamış, İngiltere ile rekabet edebilmek için Osmanlı'nın Ortadoğu'daki zenginliklerini ele geçirmeyi amaçlamış, bu nedenle Osmanlı ülkesine yatırımlar yaparak ekonomik ve askeri açıdan etkinliğini arttırmaya çalışmıştır.
İtalya:	Siyasi birliğini geç tamamlayan ve sömürge yarışında geç kalan İtalya, Osmanlı topraklarını ele geçirmek için büyük devletlerle birlikte hareket etmiştir.
ABD:	Osmanlı üzerinde söz sahibi olmak için Osmanlı topraklarında okul, hastane, matbaa gibi kurumlar açarak siyasi ve ekonomik nüfuz(güç) kazanmıştır.

İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devletini Paylaşma Planları

İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devletini paylaşmak için kendi aralarında yaptıkları bazı gizli antlaşmalar vardı. Buna göre; Rusya, İstanbul, Boğazlar, Karadeniz Kıyıları ve Doğu Anadolu'yu, Fransa, Suriye ve Güneydoğu Anadolu'yu İtalya, Batı Anadolu (İzmir), Antalya'yı, İngiltere, Irak ve Arabistan'ı alacaktı.

Akdeniz'de İngilizlerden kaçan iki Alman (Goben ve Breslav) gemisi Çanakkale Boğazını geçerek Osmanlılara sığındı. Uluslararası hukuk kurallarına göre Osmanlı Devletinin bu gemilere el koyması ve mürettebatını tutuklaması gerekirdi. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını açıklayarak bu gemilere Yavuz ve Midilli adını verdi. Türk bayrağı çekilen bu gemiler, Karadeniz'e çıkarak Rus limanlarını bombaladı. Fiilen savaşa girmiş oldu. (1914)

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesiyle;	
1.	Savaş geniş bir alana yayılmış,
2.	Savaşın süresi uzamış,
3.	Yeni cepheler açılmış, mevcut cepheler genişlemiş,
4.	Almanya büyük ölçüde rahatlamış,
5.	İtilaf Devletlerinin (özellikle Rusya) işi zorlaşmıştır.

OSMANLI DEVLETİNİN SAVAŞTIĞI CEPHELER		
SINIRLARI İÇİNDEKİ CEPHELER		SINIRLARI DIŞINDAKİ CEPHELER
SALDIRI(TAARRUZ) CEPHELERİ	SAVUNMA (MÜDAFAA) CEPHELERİ	YARDIM CEPHELERİ
Kafkasya Cephesi Kanal Cephesi	Hicaz- Yemen Cephesi Suriye- Filistin Cephesi Irak-İran Cephesi Çanakkale Cephesi	Makedonya Cephesi Romanya Cephesi Galiçya Cephesi

HAFIZA BİLGİSİ: Saldırı cepheleri **Ka** ile başlar, Yardım cepheleri **Ya** ile biter. Geriye kalanlar da savunma cepheleridir.

KAFKAS CEPHESİ

Osmanlı Devleti'nin ilk taarruz cephesidir. Bu cephede Ruslara karşı savaştık.

Açılma Nedenleri:

- İttihatçıların Anadolu'daki Türklerle Orta Asya'daki Türkleri birleştirmek istemeleri
- Almanların Bakü petrollerini ele geçirmek istemesi

**** Gerekli tedbirler alınmadan yapılan Sarıkamış Harekâtı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Aşırı soğuk ve hastalık nedeniyle Türk ordusu iklim şartlarına mağlup olmuştur. (Sarıkamış Faciası-90 bin şehit)**
**** Doğu Anadolu (Erzurum, Muş, Bitlis, Trabzon, Erzincan ve Van) Rus işgaline uğramıştır.**
**** Çanakkale Cephesinden sonra Diyarbakır'a gönderilen Mustafa Kemal, burada gerekli tedbirleri alarak Muş ve Bitlis'i Rus işgalinden kurtardı.**
**** Rusya'da çıkan Bolşevik İhtilali Rusya'nın savaştan çekilmesine neden oldu.**
Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan 3 Mart 1918 Brest-Litowsk Antlaşması ile bu cephe kapanmıştır. Kars, Ardahan ve Batum Osmanlı Devleti'ne geri verilmiştir.

UYARI: Tehcir Kanunu çıkarılarak Ruslarla işbirliği yapan Doğu Anadolu'daki Ermeniler Suriye ve Lübnan civarına göç ettirilmiştir.

ÇANAKKALE CEPHESİ

- İstanbul ve Boğazları ele geçirip Osmanlı Devleti'ni saf dışı bırakmak
- Rusya'ya yardım götürmek
- Balkan Devletleri'ni savaşa çekmek
- Savaşı kısa zamanda sonuçlandırmak isteyen İtilaf Devletleri tarafından açıldı.

**** Deniz savaşlarında (18 Mart 1915)başarılı olamayacağını ve boğazı geçemeyeceklerini anlayan İtilaf Devletleri, Gelibolu'ya asker çıkardılar.**
**** Kara savaşlarında da Mustafa Kemal'in 19. Tümen Komutanı olarak bulunduğu Türk ordusu; tarafından durduruldu. (Anafartalar, Conkbayırı, Seddülbahir)**

Sonuçları:

- I. Dünya savaşının en kanlı cephesidir.
- Savaşın uzamasına neden olmuştur.
- Osmanlı Devletinin galip geldiği tek cephedir.
- Rusya, yardım alamadığı için ekonomik kriz çıkmış, Bolşevik İhtilali yaşanmış ve I.Dünya savaşından çekilmiştir.
- Mustafa Kemal'in tüm dünyada tanınmasına ve Milli Mücadele'nin lideri olmasına ortam hazırlamıştır.
- Gizli antlaşmalar ilk kez ortaya çıkmıştır.
- Balkan devletlerinin tutumları değişmiş, Bulgaristan İttifak Devletlerinin yanında savaşa girmiştir. (Amacı; I. Balkan savaşı sonunda kazandığı toprakları tekrar alabilmektir.)

KANAL CEPHESİ

**** Almanya'nın isteği üzerine açılan bir taarruz cephesidir.**
**** Amaç; Mısır'ı İngilizlerden geri almak ve Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek, İngiltere'nin**
**** Uzakdoğu (Hindistan) sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmektir.**
**** Bu cephedeki mücadeleler Osmanlı devletinin başarısızlığı ile sonuçlandı.**

SURİYE - FİLİSTİN CEPHESİ

- Kanal Cephesinin devamıdır.
- Osmanlı Devleti'nin Kanal cephesinde başarılı olamaması üzerine üstünlük İngilizlere geçmiş, İngiltere Araplarla işbirliği yaparak Osmanlı ordusunu yenilgiye uğratmış, Osmanlı Devleti önce Sina Yarımadasını, ardından Filistin ve Suriye'yi kaybederek Halep'e kadar geri çekilmeye zorlamıştır.
- Mustafa Kemal bu cephede 7. Ordu Komutanı olarak bulunuyordu.

- Mustafa Kemal, Halep'in kuzeyinde bir savunma hattı kurarak İngiliz ve Arapların saldırılarını önlemiştir.

IRAK CEPHESİ

** Irak petrollerini ele geçirmek ve kuzeye doğru ilerleyerek Kafkaslardaki Rus kuvvetleriyle birleşmek isteyen İngilizler tarafından açıldı.

** Halil (Kut) Paşa komutasındaki Türk ordusu Kut-ül Amare'de İngilizleri yenilgiye uğrattı ve büyük bir zafer kazandı. 13 bin İngiliz askeri esir alındı.

UYARI: Bu zafer Çanakkale Zaferi'nden sonra kazandığımız en büyük zaferdir. Ancak İngilizlerin toparlanarak daha büyük bir kuvvetle saldırıya geçmeleri sonucunda başarısız olduk.

HİCAZ-YEMEN CEPHESİ

** Türk birlikleri bu cephede hem İngilizlerle hem de İngilizlerin kışkırttığı Araplarla savaşmak zorunda kalmıştır.

YORUM: Bu cephedeki savaşlar İslam dünyasında ümmetçilik düşüncesinin sona erdiğini göstermiş, bunun yerine milliyetçiliğin güçlendiğini ortaya koymuştur.

I.DÜNYA SAVAŞININ SONA ERMESİ

- 1917 yılında Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine İttifak Devletleri İtilaf Devletlerine karşı üstünlük kurmuşlardı.
- Ancak bu durum uzun sürmedi. Almanya'nın Amerikan ticaret gemilerini batırması üzerine Amerika Birleşik Devletleri İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girdi.
- Almanya güçlü ve dinamik Amerikan ordusu karşısında tutunamadı. Almanya'nın yenileceğini anlayan İttifak Devletleri, ateşkes anlaşmaları imzalayarak savaştan çekildiler.
- İlk olarak Bulgaristan savaştan çekildi.
- Müttefiklerinin yenilgiyi kabul etmesi üzerine Osmanlı Devleti de, Mondros Ateşkes Antlaşması'nı (30 Ekim 1918) imzalayarak savaştan çekildi.
- Ardından Avusturya ve son olarak da Almanya da savaştan çekildiler.

I.DÜNYA SAVAŞI SONUNDA YENİLEN DEVLETLERLE YAPILAN BARIŞ ANTLAŞMALARI

Versay Antlaşması (1919):	İtilaf Devletleri ile Almanya arasında imzalanmış, Almanya'ya askeri ve ekonomik kısıtlamalar getirilmiş, Almanya, Avrupa'daki topraklarının bir kısmıyla bütün sömürgelerini kaybetmiş, Alsas-Loren bölgesi Fransa'ya bırakılmıştır. Bu durum Almanya'da rejim değişmesine, silahlanmanın başlamasına ve II. Dünya savaşına zemin hazırlamıştır.
Saint Germain Antlaşması (1919):	İtilaf Devletleri ile Avusturya arasında imzalandı. Bu antlaşma ile Avusturya-Macaristan imparatorluğu parçalanmış Avusturya bir cumhuriyet haline getirilmiştir.
Triyanon Antlaşması (1920):	İtilaf Devletleri ile Macaristan arasında imzalanmıştır.
Nöy Antlaşması (1919):	Bulgaristan 'ın Ege Denizi ile olan bağlantısı kesildi. Balkan Savaşları sırasında elde ettiği toprakları kaybetti.
Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920):	İtilaf devletleri Osmanlı Devleti arasında imzalanmıştır.

I.DÜNYA SAVAŞININ SONUÇLARI

1.	Dünya Savaşı'ndan en kârlı çıkan devlet İngiltere olmuştur.
2.	İmparatorluklar (Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan, Rus Çarlığı) yıkılmıştır. Milli devletler ortaya çıkmıştır.
3.	Çekoslovakya, Avusturya, Macaristan, Polonya ve Yugoslavya gibi yeni devletler kurulmuştur.
4.	Orta Doğu ve Avrupa'nın siyasi haritası yeniden çizilmiştir.
5.	Dünya barışını korumak amacıyla Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kurulmuştur.
6.	Sömürgecilik "manda ve himaye" adı altında devam etmiştir.
7.	Yenilen devletlerde rejim değişiklikleri meydana gelmiştir. Komünizm (Rusya), Nazizm (Almanya) ve Faşizm (İtalya) gibi totaliter (baskıcı) rejimler doğmuştur.
8.	Özellikle Almanya ve İtalya'nın izlediği ırkçı ve yayılcı politikalar II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.

WILSON İLKELERİ

ABD Başkanı Wilson'un, I. Dünya Savaşı devam ederken, savaş sonunda **kalıcı barışı sağlamak**, sömürgeciliği sona erdirmek ve ABD'yi dünya siyasetinde ön plana çıkarmak amacıyla yayımladığı ilkelerdir.

	MADDELER	YORUMLAR
1.	Her millet kendi geleceğini kendisi belirleyecektir.	Bu madde özellikle sömürgeciliğe ve imparatorluklara karşıdır.
2.	Yenen devletler, yenilen devletlerden toprak ve savaş tazminatı almayacaklardır.	Bu madde sömürgeciliğin "manda ve himaye" şekline dönüşmesine neden olmuştur.
3.	Devletlerarasında gizli antlaşmalar yapılmayacak ve silahlanmaya son verilecektir.	Kalıcı barış amaçlanmış ve gizli antlaşmalara tepki gösterilmiştir.

4.	Devletlerarası anlaşmazlıklara çözüm bulmak için Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) adıyla bir örgüt kurulacaktır.	Uluslararası kalıcı barış ve yeni bir dünya savaşının önlenmesi hedeflenmiştir.
5.	Osmanlı Devleti'ne Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelerde egemenlik hakkı tanınacaktır.	Osmanlı Devleti bu maddeye güvenerek Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamıştır.
6.	Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında yaşayan diğer uluslara da (azınlıklara) kendi geleceklerini belirleme hakkı verilecektir.	Bu madde ile Osmanlı İmparatorluğu bağımsız devletlere bölünmek istenmiştir. Ermeniler, Rumlar ve Araplar devlet kurmak için hazırlıklara başlamışlardır
7.	Boğazlar, bütün dünya ticaret gemilerine açık olacak ve bu durum tüm devletlerin garantisi altında olacaktır.	Boğazlar üzerindeki Osmanlı egemenliğine aykırı bir maddedir.

KONU 3: MONDROS ATEŞKES ANLAŞMASI VE İŞGALLER

Ateşkes Antlaşması, Osmanlı Devleti adına Bahriye Nazırı Rauf Bey başkanlığında bir heyet ile İtilaf Devletleri adına İngiliz Amiralî Caltrophe arasında Limni Adası'nın Mondros Limanı'ndaki Agamemnon Zırhlısında imzalanmıştır.

Mondros Ateşkes Antlaşması		
	Antlaşma Maddeleri	Maddenin Yorumu
1.	Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak ve buradaki askeri üsler İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecektir.	Bu madde ile Anadolu ve Rumeli'nin bağlantısı kesilmiş, Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığı ve İstanbul tehdit altına girmiştir.
2.	İtilaf Devletleri güvenliklerini tehlikede gördükleri herhangi bir stratejik noktayı işgal edebileceklerdir (7. madde).	Ateşkesin en tehlikeli maddesidir. Anadolu'nun işgaline zemin hazırlanmıştır. İtilaf Devletleri bu maddeye dayanarak Anadolu'yu işgal etmişlerdir.
3.	Vilayet-i Sitte'de (Doğu Anadolu'daki altı il; Bitlis Elazığ, Diyarbakır, Erzurum, Van, Sivas) herhangi bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri bu bölgeleri işgal edebileceklerdir. (24.madde)	Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devletinin kurulmasına zemin hazırlanmıştır.
4.	Hükümet haberleşmeleri dışındaki bütün haberleşme araçları İtilaf Devletleri'nin denetimine girecektir.	İtilaf Devletleri'nin bütün haberleşme araçlarına el koymalarının nedeni kendilerine karşı yapılabilecek direnişleri ve tepkileri engellemek istemeleridir.
5.	Osmanlı ordusu terhis edilecek, bütün savaş gemilerine, ordunun araç, gereç, silah ve cephanesine el konulacaktır.	Osmanlı Devleti'ni savunmasız bırakarak, işgalleri kolaylıkla gerçekleştirmek amaçlanmıştır.
6.	Osmanlı Devleti'nin elindeki bütün savaş esirleri serbest bırakılacak, buna karşılık Türk esirler İtilaf Devletleri'nin denetiminde kalacaklardır.	Bu madde devletlerin eşitliği ilkesine aykırıdır.
7.	İtilaf Devletleri bütün liman ve tersanelerden yararlanabileceklerdir.	İtilaf Devletleri bu maddelerle Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını elinden almış ve Osmanlı'yı kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır.
8.	Toros tünelleri, demir yolları ve deniz işletmeleri İtilaf Devletleri'ne bırakılacaktır.	
9.	İtilaf Devletleri kömür, akaryakıt ve benzeri maddeleri Anadolu'dan temin edecekler, bu maddelerin hiçbirini ihraç edilmeyecektir.	

Mondros Ateşkes Antlaşması ile ;	
1.	Osmanlı Devleti fiilen sona ermiş,(1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasıyla Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.)
2.	Anadolu işgallere açık hale gelmiş,
3.	İlk işgaller başlamış,
4.	Türk milleti işgallere karşı bölgesel direniş cemiyetleri kurmaya başlamıştır.

PARİS BARIŞ KONFERANSI (18 OCAK 1919)

Toplanma amacı; I. Dünya Savaşı sonunda yenilen devletlerin durumlarını belirlemek ve bu devletlerle yapılacak barış antlaşmalarının esaslarını tespit etmektir.

Konferansta;

- Wilson ilkeleri doğrultusunda ABD'nin isteği üzerine Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına,
- Antep, Urfa ve Maraş'ın Fransa'ya verilmesine,
- Boğazların yönetiminin uluslararası bir komisyona bırakılmasına karar verilmiştir.

- Gizli antlaşmalarda İtalya'ya bırakılan İzmir ve çevresi İngiltere'nin istekleri doğrultusunda Yunanistan'a bırakılmıştır.

Yorum:

1- İngiltere, Doğu Akdeniz'de güçlü bir İtalya yerine, kendi güdümünde zayıf bir Yunanistan'ı kendi çıkarlarına daha uygun bulmuştur.

2- Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi İtilaf Devletleri arasında ilk görüş ayrılığına neden olmuştur. İzmir'in işgaline zemin hazırlamıştır.

ÖNEMLİ BİLGİ: Wilson ilkelerinin "sömürgecilik yapılmayacak" maddesine karşı "**manda ve himaye**" fikri ilk kez bu konferansta ortaya atılmıştır.

KONU 4: KUVA-YI MİLLİYE VE CEMİYETLER

İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919)

Yunanistan'ın İzmir'i işgal etme kararı Paris Barış Konferansı'nda alınmıştı. Bu konuda en büyük destekçisi İngiltere olmuştur. Daha önce gizli antlaşmalarla İtalya'ya bırakılan İzmir ve çevresi Paris Konferansı'nda İngiltere'nin baskısı ve sahte belgelerle ortaya attığı;

- Bölgede Rum nüfus çoğunluktadır.
- Türkler bölgedeki Hristiyan halkı katletmek üzeredir.
- Bölge, kültür ve coğrafi açıdan Yunanistan'ın doğal bir uzantısıdır

gibi asılsız iddialarla İtalya'nın elinden alınarak Yunanistan'a bırakılmıştır.

Yorum: İngiltere, Doğu Akdeniz'e güçlü bir İtalya'nın yerleşmesini, kendi çıkarlarına aykırı gördüğünden zayıf ve kullanılabileceği Yunanistan'ın bölgeyi işgal etmesini sağlamıştır.

Yunanlılar Megalo İdea'yı gerçekleştirmek için 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkardılar. İşgale ilk tepkiyi Hukuk-u Beşer (İnsan Hakları) gazetesi yazarı Hasan Tahsin vermiş ancak Yunanlılarca şehit edilmiştir.

İzmir'in işgali;

İzmir'in işgali sonrasında artan tepkiler üzerine Milletler Cemiyeti bölgeye incelemeler yapmak için Amiral Bristol başkanlığında bir komisyon gönderdi.

Amiral Bristol, yaptığı incelemelerden sonra hazırladığı raporda;

- İddia edildiği gibi bölgede Rum nüfusun çoğunlukta olmadığını ve buradaki Hristiyan halkın katledilmediğini,
- Bölgedeki katliamlardan Yunanistan'ın sorumlu olduğunu ortaya koymuştur.

Yorum: Amiral Bristol Raporu, İzmir'in işgalinin haksızlığını ve Türk milli mücadelesinin haklılığını göstermiştir.

İŞGALLER KARŞISINDA İSTANBUL HÜKÜMETİNİN, TÜRK HALKININ VE MUSTAFA KEMAL'İN TUTUMU

İstanbul Hükümetinin Tutumu: İşgallere direnmenin mümkün olmadığını, İtilaf Devletlerinin isteklerini yerine getirmekle Osmanlı saltanat ve hilafetinin devamının sağlanacağı düşünülüyordu. Bu amaçla Anadolu'ya nasihat heyetleri göndererek işgallere karşı çıkılmaması istenmiştir.

YORUM: Teslimiyetçi bir politika izlenmiştir.

Türk Halkının Tutumu: Bölgesel kurtuluşu amaçlayan cemiyetler ve kuvayi milliye birlikleri kurulmuştur.

Mustafa Kemal'in Tutumu: Milli egemenliğe dayalı tam bağımsız yeni bir Türk devleti kurmayı amaçlamıştır.

YORUM: Türk halkı ve Mustafa Kemal mücadelecisi ve kararlı bir tutum benimsemiştir.

CEMİYETLER		
ZARARLI CEMİYETLER		YARARLI CEMİYETLER (MİLLİ CEMİYETLER)
AZINLIKLAR TARAFINDAN KURULAN ZARARLI CEMİYETLER	MİLLİ VARLIĞA ZARARLI CEMİYETLER	
A) RUMLARIN KURDUĞU CEMİYETLER: * Mavri Mira Cemiyeti * Pontus - Rum Cemiyeti B) ERMENİLERİN KURDUĞU CEMİYETLER * Hınçak ve Taşnak Cemiyetleri C) YAHUDİLERİN KURDUĞU CEMİYETLER * Makabi ve Alyans-İsrailit Cemiyetleri	* Hürriyet ve İtilaf Fırkası * Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası * Teali - İslam Cemiyeti * Kürt Teali Cemiyeti * Wilson Prensipleri Cemiyeti * İngiliz Muhipleri Cemiyeti	* Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti * İzmir Müdafaai Hukuku Osmaniye Cemiyeti * Reddi İlhak Cemiyeti * Doğu Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti * Kilikyalılar Cemiyeti * Trabzon Müdafaai-i Hukuk Cemiyeti * Milli Kongre Cemiyeti * Anadolu Kadınları Müdafaai-i Vatan Cemiyeti

A) AZINLIKLARIN KURDUĞU ZARARLI CEMİYETLER

RUMLARIN KURDUĞU CEMİYETLER

1. **Mavri Mira Cemiyeti:** İstanbul'daki Fener-Rum Patrikhanesi tarafından kurulmuş, büyük Yunanistan'ı kurmayı amaçlamıştır. (Megalo İdea=Büyük fikir / Bizans imparatorluğunu yeniden canlandırma)
2. **Pontus - Rum Cemiyeti:** Trabzon merkez olmak üzere Samsun'dan Batum'a kadar uzanan alanda (Doğu Karadeniz'de) bir Pontus Rum Devleti kurmayı amaçlamıştır.

ERMENİLERİN KURDUKLARI

1. **Hınçak ve Taşnak Cemiyetleri:** Ermeniler tarafından kurulan bu cemiyetlerin amacı Doğu Anadolu'dan Adana'ya kadar uzanan bölgede bir Ermeni devleti kurmaktır. Fransızlar tarafından desteklenmiştir.

YAHUDİLERİN KURDUKLARI

1. **Makabi ve Alyans-İsrailit Cemiyetleri:** Yahudiler tarafından Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak amacıyla kurulmuştur.

B- MİLLİ VARLIĞA ZARARLI CEMİYETLER

Türkler tarafından kurulan zararlı cemiyetlerdir. Kuruluş amaçları olumlu görünse de izledikleri politikalarından dolayı milli bağımsızlığa ters düşmüşlerdir.

1. **Hürriyet ve İtilaf Fırkası:** İttihat ve Terakki düşmanlığı ile ortaya atılmış, iç isyanlarda kışkırtıcı rol oynamış, mili mücadeleye karşı çıkmıştır.
2. **Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası:** Sadrazam Damat Ferit tarafından desteklenen bu cemiyet, vatanın kurtuluşunun ancak padişah ve halifenin buyruklarına bağlı kalmakla gerçekleşebileceğini savunmuştur.
3. **Teali - İslam Cemiyeti:** İstanbul'da kurulmuştur. Temel dayanağı hilafettir. Kurtuluşun İslam'da olduğu savunmuştur.
4. **Kürt Teali Cemiyeti:** Wilson prensiplerinden güç alınarak İstanbul'da kurulmuştur. Doğu Anadolu'da bağımsız bir Kürt devleti kurmayı hedeflemiştir.
5. **Wilson Prensipleri Cemiyeti:** Bazı aydınlar tarafından desteklenen bu cemiyet, Amerikan mandası altına girilmesi gerektiğini savunmuştur.
6. **İngiliz Muhipleri Cemiyeti:** İstanbul hükümetince desteklenen bu cemiyet, Osmanlı Devleti'nin varlığını koruyabilmesi için İngilizlerin himayesine sığınmak gerektiğini savunmuştur.

YARARLI CEMİYETLER (MİLLİ CEMİYETLER)

- 1- **Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:** Kurulan ilk yararlı cemiyettir. Doğu Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesini önlemek amacıyla kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin dağılması durumunda bağımsız bir devlet kurma kararı da alınmıştır.
- 2- **İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti:** İzmir'de Yunanlıların değil Türklerin çoğunlukta olduğunu dünya kamuoyuna basın ve yayın yoluyla duyurmaya çalıştı. Batı Anadolu'daki Kuvayı Milliye hareketine silah ve cephane yardımı yaptı.
- 3- **Reddi İlhak Cemiyeti:** İzmir'in işgal edilmesine karşı çıkarak bölgenin Türklere ait olduğunu ispatlamak için çalışmalar yaptı.
- 4- **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:** Merkezi İstanbul'dur. Amacı Doğu Anadolu'yu işgallerden koruyarak Ermeni devletinin kurulmasını önlemektir. Erzurum kongresini bu cemiyet düzenlemiştir.
- 5- **Kilikyalılar Cemiyeti:** İstanbul'da kurulmuştur. Amaç; Adana ve çevresini Fransız ve Ermeni işgalinden kurtarmaktır.
- 6- **Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:** Bu cemiyet, Trabzon ve çevresine yönelik Rum ve Ermeni iddialarına karşı, Türk ve Müslüman halkın haklarını korumak amacıyla faaliyet göstermiştir.
- 7- **Milli Kongre Cemiyeti:** İstanbul'da kuruldu. Cemiyetin amacı, Türklere karşı yapılan haksız propagandalara karşı çıkmak, basın ve yayın yolu ile Türk Milletinin haklı sesini dünyaya duyurmaktır.

YORUM: Kuvayı Milliye tabirini kullanan ilk kuruluş Milli Kongre Cemiyetidir. Milli kurtuluşu hedefleyen tek cemiyettir. Basın yayın yoluyla mücadele etmiştir.

8- Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti: Sivas'ta, Sivas valisinin eşi Melek Hanım tarafından kurulmuş, vatanın bütünlüğünü korumak için mitingler düzenlemiştir.

NOT: Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmişlerdir.

KUVAYI MİLLİYE HAREKETİ	
Kuvayı Milliye'nin Kurulma Nedenleri	Kuvayı Milliye'nin Olumsuz Yönleri
<ul style="list-style-type: none">• Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması,• Mondros Ateşkes Antlaşması'yla Osmanlı ordusunun terhis edilmesi,• Osmanlı yönetiminin işgallere kayıtsız kalması ve halkın can ve mal güvenliğini koruyamaması,• Anadolu'nun İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesi Kuvayı Milliye'nin Olumlu Yönleri• Düzenli ordu kuruluncaya kadar düşmanı yıpratarak ilerleyişlerini yavaşlatmışlardır.• TBMM'ye ve düzenli ordunun kurulmasına zaman kazandırmışlardır.• Azınlıkların zararlı faaliyetlerine karşı Türk köy ve kasabalarını korumuşlardır.• TBMM'ye karşı çıkan ayaklanmaların bastırılmasında etkili olmuşlardır.• Ulusal bilincin doğmasına ve yaygınlaşmasına yardımcı olmuşlardır.• Düzenli ordunun temelini oluşturmuşlardır.	<ul style="list-style-type: none">• Askeri disiplinden yoksun olmaları• Bazı Kuvayı Milliye liderlerinin, TBMM'nin otoritesine girmeyi kabul etmeyerek ayaklanmaları (Demirci Mehmet Efe, Çerkez Ethem gibi)• Bölgesel hareket etmeleri, işbirliği ve uyum içinde çalışmamaları• İhtiyaçlarını karşılayabilmek için, zaman zaman halktan zorla para ve yardım toplamaları• Suçlu gördükleri kişileri kendi kurallarına göre cezalandırmaları• Düşman işgalini engelleyememeleri gibi nedenlerden dolayı 8 Kasım 1920'de Kuvayı Milliye birlikleri kaldırılarak düzenli ordu kurulmuştur.

UYARI: Düzenli ordunun kurulmasında Kuvayı Milliye'nin Gediz Muharebelerinde Yunanlılara karşı başarısız olması da etkili olmuştur.

KONU 5: MİLLİ MÜCADELENİN HAZIRLIK DÖNEMİ

ADIM ADIM BAĞIMSIZLIK SAMSUN'A ÇIKIŞ

Karadeniz bölgesinde Rum çetelerinin taşkınlıklarından dolayı asayiş bozulmuştu. Mustafa Kemal'i asayiş ve güvenliği sağlaması için "9. Ordu Müfettişi" sıfatıyla Anadolu'ya gönderilen Mustafa Kemal'in görevi;

- Karadeniz bölgesinde Türk halkının Rum çetelerine karşı başlattığı direniş hareketlerini önlemek,
- Halkın elindeki silah ve cephaneleri toplamak,
- İşgallere karşı kurulan Milli Cemiyetlerin faaliyetlerini durdurmak,
- Mondros'a uymayarak dağıtılmamış olan, Erzurum'daki 15. Kolordu'yu dağıtıp, silahlarını İtilaf Devletleri'ne teslim etmekte.

NOT: M. Kemal, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmıştır. Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkmasıyla milli mücadele fiilen başlamıştır.

**** Mustafa Kemal, Samsun ve çevresindeki incelemelerden sonra İstanbul Hükümeti'ne bir rapor göndermiştir. Bu raporda; Rumların siyasi emellerinden vazgeçmeleri halinde, asayişin kendiliğinden düzeleceğini, Türklüğün yabancı mandasına tahammülü olmadığını, Yunanların İzmir'de hakları olmadığını ve işgalin haksız olduğunu, ifade etmiştir.

Yorum: Bu raporla Mustafa Kemal, ilk kez resmi görevine ters düşmüştür.

HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919)

Samsun'dan sonra Havza'ya geçen Mustafa Kemal, burada bir genelge yayımlayarak ülkenin her yanındaki askeri ve sivil makamlara gönderdi. Bu genelgede:

- Halktan, İşgallere karşı protesto mitingleri ve gösteriler yapılması,
- İstanbul Hükümeti'ne işgalleri kınayan protesto telgrafları çekilmesi,
- Azınlıklara karşı taşkınlıklar yapılmaması,
- Komutanların hiçbir şekilde silahlarını teslim etmemesi ve yurdun her tarafında direniş cemiyetleri kurulması istenmiştir.

Yorum: Genelgenin amacı; Türk halkını işgallere karşı milli bilincin uyandırılmasını ve canlandırılmasını sağlamaktır.

***İstanbul hükümeti ise Mustafa Kemal Paşa'yı geri çağırılmış, fakat Mustafa Kemal geri dönmediği gibi İstanbul'a çektiği telgrafta; *"Anadolu'da oluşmaya başlayan ulusal hareketi hiçbir gücün durduramayacağını"* bildirmiştir.

Yorum: Havza Genelgesi, Milli Mücadele döneminde yayınlanan ilk ulusal genelgedir.

AMASYA GENELGESİ (22 Haziran 1919)

****Mustafa Kemal Paşa daha önce hazırladığı genelgeyi Rauf (Orbay) Bey, Refet (Bele) Bey, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, Kazım Karabekir Paşa (Erzurum) ve Cemal Paşa (Konya) tarafından onaylattıktan sonra Anadolu'daki tüm askeri ve sivil makamlara gizli olarak bildirmiştir.

Yorum: Genelgenin diğer komutanlara da onaylatılmasının amacı; milli mücadeleyi kişisel ve bölgesel olmaktan çıkarma ve halk üzerindeki etkisini artırmaktır.

1- Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.

2- İstanbul Hükümeti ve Padişah, üzerlerine düşen görev ve sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum, milletimizi yok olmuş gibi göstermektedir.

Yorum: 1.ve 2.madde Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesidir. İstanbul Hükümeti'ne ilk defa açıkça karşı çıkmıştır.

3- Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

Yorum: Kurtuluş Savaşı'nın amacı ve yöntemi yani nasıl yapılacağı belirtilmiştir. İlk defa ulusal egemenlikten bahsedilmiştir.

4- Milletin sesini dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden uzak **milli bir kurulun** oluşturulması gerekmektedir.

Yorum: Temsil Heyeti'nin oluşturulması fikri ilk defa ortaya atılmıştır.

5- Anadolu'nun en güvenilir yeri olan Sivas'ta, **bir kongre** toplanacaktır. Bu kongreye her ilden, milletin güvenini kazanmış üç delege katılacak, bu delegeler Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ve belediyeler tarafından seçilecektir.

Yorum: Milletin güvenini kazanmış ve milli mücadele taraftarı kişilerin seçilmesi ve vatanın geleceği ile ilgili kararların halkın istekleri doğrultusunda alınmasını sağlamak amaçlanmıştır.

7- Ordular kesinlikle dağıtılmayacak, askeri ve sivil yöneticiler, görevlerini terk ve teslim etmeyeceklerdir.

Yorum: İlk defa Mondros Mütarekesi'ne, İtilaf Devletleri'ne ve İstanbul yönetimine açıkça karşı çıkmıştır.

UYARI: Amasya Genelgesinin yayımlanması üzerine İtilaf Devletleri İstanbul Hükümeti'ne baskı yapmış, Mustafa Kemal 9. Ordu Müfettişliği görevinden alınmıştır. Buna karşılık Mustafa Kemal, 7-8 Temmuz 1919 gecesi 9. Ordu Müfettişliğinden istifa etmiş ancak İstanbul'a dönmeyeceğini ve Anadolu'da mücadeleyi sürdüreceğini bildirmiştir.

Yorum: Bu durum Mustafa Kemal'in kararlılığını mücadeleciliğini ve vatanseverliğini gösterir.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919)

- Kongreyi toplayan; **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk ve Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleridir.**
- Mustafa Kemal'in **sivil olarak ilk görevi** Erzurum Kongresi Başkanlığı'dır.

1- Ulusal(milli) sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez.
Yorum: İlk defa milli sınırlardan bahsedilmiştir.
2- Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı, Osmanlı Devleti'nin dağılması halinde millet birleşerek kendini savunacaktır.
Yorum: Ulusal (milli) bağımsızlıktan taviz verilmeyeceği belirtilmiştir.
3- İstanbul Hükümeti yurdun bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını sağlayamazsa geçici bir hükümet kurulacaktır.
Yorum: Temsil Heyeti ilk kez kurulmuştur.
4- Kuvayı Milliye'yi etkili, milli iradeyi hâkim kılmak esastır.
Yorum: Ulusal egemenliğe dayalı bir düzenin kurulacağını, ulusal egemenliğin koşulsuz olarak gerçekleştirileceğinin mesajı verilmiştir.
5- Manda ve himaye kabul edilemez.
Yorum: Tam bağımsızlık hedeflenmiştir. Manda ve himaye fikri ilk defa reddedilmiştir.
6- Hristiyan unsurlara, siyasi egemenliğimizi ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.
Yorum: Her yönüyle tam bir bağımsızlık hedeflenmiştir.
7- Mebusan Meclisi'nin derhal toplanmasına ve hükümet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesine çalışılacaktır.
Yorum: Ulus egemenliğine önem verildiğini, İstanbul Hükümetinin meclis aracılığıyla denetim altına alınmak istendiğini gösterir.

UYARI: Toplanış şekli, amacı ve yapısı bakımından bölgesel, aldığı kararlar yönünden ulusal bir kongredir.
NOT: General Harbord Raporu Doğu Anadolu'da Ermenilerin çoğunlukta olmadığını, Türklerin Ermenileri katletmediğini belgeleyen bir rapordur.
UYARI : Balıkesir Kongresi (26-31 TEMMUZ 1919) ve Alaşehir Kongresi'nde (16-25 AĞUSTOS 1919) Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı verilen mücadeleyle ilgili bazı kararlar alınmıştır.

SİVAS KONGRESİ (4 – 11 EYLÜL 1919)

- Her yönüyle ulusal bir özelliğe sahiptir.
- Amacı; milli güçleri birleştirmek ve milli mücadeleyi yönetebilecek bir teşkilat kurmaktır.
- Damat Ferit Hükümeti ve İngilizler, Sivas Kongresi'nin dağıtılması, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının tutuklanması için Elazığ Valisi Ali Galip'i görevlendirmiş, ancak kongrenin toplanması engellememiştir.
- Sivas Kongresi, 4 Eylül 1919'da toplanmış, kongrede oyların çoğunu alan Mustafa Kemal, önce kongre başkanlığına, kongre sonunda da Temsil Kurulu Başkanlığı'na seçilmiştir.

KARARLAR:
1- Bütün milli cemiyetler; Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak birleştirilmiştir.
Yorum: Kurtuluş Savaşı'nı tek elden yönetmek ve cepheler arasında birlik sağlamak amaçlanmıştır.
2- Manda ve himaye fikri kesin olarak reddedilmiştir.
Yorum: Bu karar Türk Milleti'nin kayıtsız şartsız tam bağımsızlığı hedeflediğini göstermektedir.
3- Erzurum Kongresinde oluşturulan 9 kişilik Temsil Heyeti, "Yurdun bütünü temsil eder" şeklinde düzenlenerek ulusal hale getirilmiş, üye sayısı 16'ya yükselterek başkanlığına Mustafa Kemal getirilmiştir.

UYARI: Temsil Kurulu, ilk defa yürütme yetkisini kullanarak daha sonra Ali Fuat Paşa'yı Batı Cephesi Komutanlığı'na atadı.
NOT: Sivas Kongresi'nden sonra yayın yoluyla propaganda yapmak, halkı milli mücadele etrafında toplamak ve milli mücadelenin haklılığını duyurmak için, İrade-i Milliye adlı bir gazete çıkarılmaya başlandı. Bu gazete, ulusal mücadelenin ilk yarı resmi yayın organı oldu.

KONGRE SONRASINDA;

****İstanbul ile tüm haberleşmelerin kesilmesi, İstanbul'un Anadolu'ya atadığı komutan ve valilerin kabul edilmeyerek geri gönderilmeleri istenmiştir.

Yorum: Temsil Kurulu, bu çalışmalarını İstanbul Hükümeti'ne bağlı olmadığını göstermeyi amaçlamıştır.

****Bu gelişme üzerine Damat Ferit Hükümeti görevden alınmış, yerine milli mücadele taraftarı Ali Rıza Paşa Hükümeti kurulmuştur. Damat Ferit Hükümeti'nin düşürülmesi,

Yorum: Temsil Kurulu'nun ilk siyasi başarısıdır.

NOT: Temsil Kurulu, TBMM açılıncaya kadar görevini sürdürmüş, TBMM'nin açılmasıyla da görevi sona ermiştir.

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20 – 22 EKİM 1919)

**Sivas Kongresi sonrasında İstanbul'da Damat Ferit Hükümeti düşmüş, yerine milli mücadele taraftarı Ali Rıza Paşa Hükümeti kurulmuştu. Bu durum İstanbul Hükümeti ile Temsil Kurulu arasındaki ilişkilerin yumuşamasını sağladı.

**Taraflar arasındaki ilişkilerin yumuşaması üzerine Ali Rıza Paşa, Bahriye Nazırı (Bakanı) Salih Paşa'yı Temsil Heyeti ile görüşmeler yapmak üzere Amasya'ya gönderdi.

**Amasya Görüşmeleri, Temsil Kurulu adına Mustafa Kemal Paşa ile İstanbul Hükümeti adına Bahriye Nazırı (Bakanı) Salih Paşa arasında gerçekleşmiş ve Amasya Protokolü imzalanmıştır.

1- İşgallere karşı hep birlikte karşı konulacak, Türklerin çoğunlukta olduğu yerlerin işgaline izin verilmeyecek.

2- İstanbul Hükümeti, Temsil Heyetini, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni ve Sivas Kongresi kararlarını tanıyacak.

3- İstanbul Hükümeti, Temsil Kurulu'nun onayını olmadan İtilaf Devletleri ile görüşmeyecek.

4- Mebusan Meclisi, İstanbul dışında uygun bir şehirde toplanacak.

Yorum: Mustafa Kemal'in Meclisin İstanbul dışında toplanmasını istemesinin nedeni; İstanbul'un İtilaf Devletleri'nce fiilen işgal edilip baskı altında tutulması ve İstanbul'da saltanat taraftarlarının çoğunlukta olması gibi nedenlerden dolayı İstanbul'da sağlıklı karar alınamayacağını düşünmesidir.

5-Mebusan Meclisi'nin toplanması için seçimlere gidilecek, seçimler tam bir serbestlik içinde yapılacak.

UYARI: Yürürlüğe giren tek karar, seçimlere gidilip Mebusan Meclisi'nin açılması oldu.

Yorum: İstanbul Hükümeti'nin bu kararları kabul etmemesinin nedeni; **merkezi otoritesini korumak istemesidir.**

Önemi

1. İstanbul Hükümeti; Temsil Heyeti'ni, Sivas Kongresi kararlarını ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni hukuken tanımıştır.
2. Temsil Kurulu'nun siyasi etkinliği artmıştır.
3. Mebusan Meclisi'nin açılması kesinleşmiştir.

TEMSİL KURULU'NUN ANKARA'YA GELİŞİ (27 ARALIK 1919)

- İstanbul Hükümeti ile Temsil Kurulu arasında Amasya Görüşmelerinde alınan kararlar doğrultusunda İstanbul'da Mebusan Meclisinin açılacağını kesinleşmesi üzerine Anadolu'da seçimler yapılmıştır.
- Mustafa Kemal bu seçimlerde Erzurum Milletvekili olarak seçilmiş ve İstanbul'da toplanacak olan Mebusan Meclisi'nin çalışmalarını yakından takip etmek amacıyla Temsil Kurulu ile birlikte Sivas'tan Ankara'ya gelmiştir. (27 Aralık 1919)

****Ankara bu tarihten itibaren milli mücadelenin yönetim (idare) merkezi olmuştur.

Ankara'nın Milli Mücadele'nin fiili merkezi olarak seçilme nedenleri:

- İşgal edilmemiş, savunmaya elverişli, müstahkem (korunaklı) bir şehir olması
- Anadolu'nun her yanı ile ulaşım ve haberleşme ağının iyi olması (telgraf hatları, tren yolları v.b.)
- Yunanlılarla mücadele edilen Batı Cephesi'ne ve Fransızlarla mücadele edilen Güney Cephesi'ne yakın olması
- İstanbul'a yakın olması ve Mebusan Meclisi'nin çalışmalarını daha yakından izleme imkânının bulunması

MİLLİ MÜCADELEDE BASIN

**Milli mücadele döneminde halkı belli düşünceler etrafında toplamak, milli birliği sağlamak, milli mücadelenin haklılığını dünyaya duyurmak ve dünya kamuoyunu desteğini kazanmak için basına gerek duyulmuş ve büyük önem verilmiştir.

**Bu amaçla ilk olarak Sivas Kongresinde İrade-i Milliye Gazetesi çıkarılmış, Temsil Kurulunun Ankara'ya gelmesinden sonra ise Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi çıkarılmaya başlanmıştır.(10 Ocak 1920) TBMM'nin yarı resmi yayın organı olan bu gazete Cumhuriyetin ilanından sonra *Ulus Gazetesi* olarak yayın hayatına devam etmiştir.

**Milli mücadele ile ilgili haberleri yurt içine ve yurt dışına daha hızlı yaymak için Halide Edip ve Yunus Nadi tarafından 6 Nisan 1920'de Anadolu Ajansı kuruldu.

KONU 6: BİR MİLLETİN YEMİNİ: MİSAKİMİLLÎ

SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ'NİN TOPLANMASI VE MİSAK-I MİLLÎ'NİN KABULÜ (12-28 OCAK 1920)

Amasya Görüşmeleri sonucunda İstanbul Hükümeti; Meclisi Mebusan'ın toplanmasını kabul edince seçimler yapıldı. Seçimleri genelde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin desteklediği adaylar kazandı. Seçimlerde Mustafa Kemal Erzurum'dan milletvekili seçildi.

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a gidecek milletvekillerinden;

1. Kendisinin gıyaben Meclis Başkanı seçilmesi

Yorum: Mustafa Kemal'in başkan seçilmek istemesinin nedeni; meclisin dağıtılması durumunda başkanlık yetkisini kullanarak, Meclisi Anadolu'da daha güvenli bir yerde toplayabilmektir.

2. Meclis'te Müdafaa-i Hukuk Grubu oluşturulması,

3. Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı ile ilgili kararlar alınmasını istemiştir.

NOT: Mustafa Kemal, meclis başkanlığına seçilememiş, Müdafaa-i Hukuk Grubu oluşturulamamış ama bunun yerine **Felah-i Vatan (Vatanın Kurtuluşu)** adında yeni bir grup kurulmuştur.

Meclisteki çalışmalar sonucunda 28 Ocak 1920'de **Misakı Milli (milli ant / milli yemin)** kabul edilmiştir.

MİSAK-I MİLLİ KARARLARI (28 OCAK 1920)

1- Sınırlar: Mondros Ateşkesi imzalandığı sırada Türk askerinin koruduğu, Müslüman Türk nüfusun çoğunluğu oluşturduğu vatan toprakları bir bütündür parçalanamaz. (**Ülke bütünlüğü**)

Yorum: Bu karar daha önce Erzurum Kongresi'nde benimsenmiştir. Milli sınırlara son ve kesin şekli verilmiştir.

2- Boğazlar: İstanbul ve Marmara'nın güvenliği sağlandığı takdirde, Boğazlar uluslararası ticarete açılabilir.

Yorum: Siyasi ve askeri bağımsızlık vurgulanmıştır.

3- Azınlık Hakları: Azınlıklara, komşu ülkelerdeki Türklere tanınan haklar oranında hak tanınacaktır.

Yorum: Avrupalı Devletlerin içişlerimize karışmasını engellemek ve bağımsız bir devlet olduğumuzu kabul ettirmek amaçlanmıştır.

Devletlerin eşitliği ilkesine uygun hareket edilmiştir.

4- Kapitülasyonlar: Siyasi, ekonomik ve mali gelişmemizi engelleyen ve hukuk alanında hâkimiyetimizi sınırlandıran imtiyazlar kabul edilemez.

Yorum: Bu karar ile kapitülasyonların kaldırılması amaçlanmıştır. (Kapitülasyonlara ilk defa karşı çıkmıştır).

Bağımsızlık ve egemenlik haklarımızdan taviz verilemeyeceği vurgulanmıştır.

5- Araplar: Arapların oturduğu ülkelerin geleceği, o ülke halklarının kararına (*halk oylaması*) göre belirlenmelidir.

6- Batı Trakya: Bölgenin geleceğini belirlemek üzere halkoyuna başvurulmalıdır.

7- Elviye-i Selase (Üç il): Kendi istekleriyle Türkiye'ye katılmış olan **Kars, Ardahan ve Batum (Artvin)**'da gerekirse halkoyuna başvurulmalıdır.

Yorum: Bu bölgelerde, **halkın çoğunluğu Türk ve Müslüman olduğundan**, serbest oylamanın çıkarlarımıza uygun olacağı düşünülmüştür.

Yorum: Arap toprakları, Batı Trakya ve Elviye-i Selase'de halk oyuna başvurulması hakkın kararına saygı duyulduğunu gösterir. Bu konular milli egemenlik kavramıyla ilgili değildir.

ÖNEMİ:

1. Ulusal sınırlarımız kesin olarak çizilmiştir.
2. Misakı Milli, Türk milletinin ulusal sınırlar içerisinde bağımsız yaşama yemindir.
3. Misakı Millide ulusal bağımsızlık ve ülke bütünlüğü ile ilgili konular gündeme gelmiş, ulusal egemenlik ilkesi ön plana çıkarılmamıştır.
4. Ulusal bağımsızlık mücadelesine resmiyet kazandırmıştır.
5. Kurtuluş Savaşı'nın programını ve temelini oluşturmuştur.

İSTANBUL'UN İŞGALİ (16 MART 1920)

Misakı Milli kararlarının ilan edilmesi İtilaf Devletlerini rahatsız etmiş, hükümete ve meclise baskı yaparak alınan bu kararların değiştirilmesini istemişlerdir. İstekleri kabul edilmeyen İtilaf Devletleri, 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ederek, Mebusan Meclisi'ni basıp dağıtmışlar, milletvekili ve aydınları tutuklayarak sürgüne göndermişlerdir.

Yorum: Mebusan Meclisi'nin dağıtılması İtilaf Devletlerinin, Türk halkının iradesini yok saydıklarını gösterir.

Mustafa Kemal'in İşgale ve İtilaf Devletleri'ne Tepkisi

1. Mustafa Kemal işgali öğrenince bir genelge yayınlamış ve aşağıdaki tedbirleri almıştır;
2. İstanbul ile tüm ilişkiler kesilecektir.
3. İstanbul'daki tutuklamalara karşılık Anadolu'daki İtilaf subayları tutuklanacaktır.
4. Bundan sonra İstanbul'a hiçbir ilden vergi gönderilmeyecektir.
5. Padişah tutsak olduğu için bundan sonra Milli Mücadele padişah adına da yürütülecektir.
6. İstanbul'dan Anadolu'ya kaçabilen milletvekilleri isterlerse Ankara'da yeni açılacak olan Meclise katılabileceklerdir.

Yorum: Bu gelişmeler, saltanat ve hilafet yanlılarını da ulusal mücadelecilerin yanına yöneltmiş ve **Ankara’da TBMM’nin açılmasına** zemin hazırlamıştır.

Yorum: Mustafa Kemal’in, İstanbul’da meclisin sağlıklı kararlar alamayacağı görüşü haklılık kazanmış, **gerçekçiliği ve ileri görüşlülüğü** kanıtlanmıştır.

TBMM’NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

16 Mart 1920’de İstanbul’un İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilmesi ve Mebusan Meclisi’nin dağıtılması, I. TBMM’nin açılmasına zemin hazırlamıştır.

Mustafa Kemal 19 Mart 1920’de bir genelge yayınlarak İstanbul’un işgalini protesto etmiş; Ankara’da yeni bir meclisin açılacağını, Anadolu’ya kaçabilen milletvekillerinin Ankara’da açılacak olan Millet Meclisi’ne katılabileceğini bildirmiştir.

Yorum: Bu genelgede İstanbul’daki milletvekillerine sahip çıkılması, milli iradeye önem verildiğini ve milli iradeye sahip çıktığını gösterir.

İlk TBMM, Anadolu’dan seçilen ve İstanbul’dan Ankara’ya kaçabilen milletvekillerinin katılımıyla 23 Nisan 1920’de açıldı. Mustafa Kemal Paşa, ilk Meclise Ankara Milletvekili olarak katıldı ve 24 Nisan 1920’de Meclis Başkanlığı’na seçildi.

TBMM’nin İlk Aldığı Kararlar:

1- Ulusal iradeyi, vatanın geleceğine hâkim kılmak esastır. TBMM’nin üstünde hiçbir güç ve makam yoktur.

Yorum: Osmanlı Hükümeti ve saltanat yok sayılmıştır. Gelecekte Cumhuriyet yönetimine geçileceğinin

2- Yasama (kanun yapma) ve Yürütme (hükümet) yetkileri TBMM’ye aittir (Güçler birliği ilkesi).

Yorum: Amaç; Milli Mücadele’de olağanüstü şartlardan dolayı çabuk karar alıp uygulayabilmektir.

3- Hükümet kurmak zorunludur.

Yorum: Kurucu meclis özelliği gösterir. Yeni Türk Devleti’ne işlerlik kazandırmak amaçlanmıştır.

4- Geçici kaydıyla bir hükümet başkanı tanımak veya padişah vekili atamak doğru değildir.

Yorum: Meclisin, kararlarında bağımsız olması gerektiği ve sürekli olacağı vurgulanmıştır.

5- Hükümet işleri, Meclis içerisinde seçilecek bir heyet tarafından yürütülecektir. Meclis Başkanı bu heyetin de başkanıdır.

Yorum: Bu kararla Meclis Hükümeti Sistemi uygulanmıştır. **Meclis Hükümeti Sistemi**; bakanların meclis içinden tek seçildiği sistemdir.

6- Padişah ve halifenin geleceği, işgalcilerin baskısı bittikten sonra Meclis tarafından belirlenecektir.

Yorum: Ulusal egemenlik anlayışına ters olmasına rağmen böyle bir karar alınmasının nedeni, ortamın böyle bir değişikliğe hazır olmaması ve halkın tepki gösterebileceği düşüncesidir.

İLK TBMM’NİN ÖZELLİKLERİ

1. Yeni bir devletin kurulmasını sağladığından **Kurucu Meclis** sıfatını almıştır.
2. Ulusal iradeyi vatanın geleceğine egemen kılmak istemesi, Misakı Milli’yi ve İstiklal Marşı’nı kabul etmesi **ulusal bir meclis** olduğunu gösterir.
3. Üyeleri seçimle belirlendiği için ve toplumun her kesiminden temsilcilere yer verdiği için **demokratik bir meclistir**.
4. Güçler birliği ilkesini benimsediği için **olağanüstü yetkilere sahip bir meclistir**.
5. Partileşme yoktur, gruplaşma vardır; Müdafaa-i Hukuk Grubu gibi.
6. Meclis Hükümeti Sistemi’ni benimsemiştir; Meclis Başkanı Hükümetin de başkanıdır.

KONU 7: BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

Ayaklanmaların Çıkmasındaki Etkenler	
<ul style="list-style-type: none">• İstanbul Hükümetinin Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarını idama mahkûm ettirmesi• İstanbul Hükümetinin saltanat ve hilafetin otoritesini devam ettirme düşüncesi• Milli bilinci yok ederek TBMM'yi halktan uzaklaştırmak istemeleri• Şeyhülislamın, milli mücadelenin lider kadrosu aleyhinde fetva yayımlaması,• Azınlıkların yeni devletler kurma çalışmaları• İngilizlerin Boğazları daha uzun süre elde tutma planı• Bazı Kuvayı Milliye birliklerinin disiplinsiz hareketleri etkili olmuştur.	

TBMM'YE KARŞI ÇIKARILAN AYAKLANMALAR			
1.İstanbul Hükümetinin Çıkardığı Ayaklanmalar	2.İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletleri Tarafından Çıkarılan Ayaklanmalar	3.Azınlıklar Tarafından Çıkarılan Ayaklanmalar	4.Kuvayı Milliyeciler Tarafından Çıkarılan Ayaklanmalar
Sebebi : İtilaf devletlerinin İstanbul ve Boğazları kontrol etmek amacıyla çıkarılmışlardır.	Sebebi: Halkın dini duygularını istismar ederek Milli Mücadele'yi engellemek için çıkarılan ayaklanmalardır.	Sebebi: Bağımsız devlet kurmak amacıyla çıkarılan ayaklanmalardır.	Sebebi: Düzenli ordunun kuruluş aşamasında belirli bir disiplin ve otorite altına girmek istemeyen bazı Kuva-i Milliye Şefleri tarafından çıkartılmıştır.
***Ahmet Anzavur: Balıkesir ve çevresindeki Kuvayı Milliye birliklerini dağıtmak amacıyla İngiliz desteğiyle çıkarılmıştır. ***Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) Ayaklanması: Damat Ferit tarafından milli güçleri dağıtmak amacıyla İzmit ve çevresinde çıkartılan isyandır.	***Bolu, Düzce, Hendek, Adapazarı (Boğazlar için), ***Bozkır, Delibaş Mehmet (Konya en geniş kapsamlı dini ayaklanma), ***Koçgiri (Sivas ve Erzincan), ***Çapanoğulları (Yozgat), ***Çopur Musa (Afyon) ***Milli Aşireti (Urfa), Cemil Çeto (Batman)	***Doğu Anadolu'da Ermeniler, ***Doğu Karadeniz'de Rumlar ***Batı Anadolu'da Rumlar, ***Güney Anadolu'da Fransızların desteği ile Ermenilerin çıkardığı isyanlar. NOT: TBMM'ye karşı çıkan ayaklanmaların içerisinde en uzun süreli olanları azınlık (özellikle Rum) ayaklanmalarıdır.	***Çerkez Ethem (Kütahya), ***Demirci Mehmet Efe (Denizli) ayaklanmalarıdır.

İSYANLARA KARŞI ALINAN ÖNLEMLER	İSYANLARIN SONUÇLARI
Hiyanet-i Vatan Kanunu çıkarılarak (29 Nisan 1920) TBMM'ye karşı ayaklananların vatan haini sayılıp cezalandırılacağı ilan edildi. (YASAMA YETKİSİ)	TBMM, elindeki insan ve malzeme gücünü ayaklanmaları bastırmak için kullandığından, milli kaynak zayıflamasına ve kardeşkanının dökülmesine neden oldu.
İstiklal Mahkemeleri kurularak ayaklananlar bu mahkemelerde yargılandı.(YARGI YETKİSİ) YORUM: İstiklal Mahkemesi üyelerinin Meclis içerisinde seçilmesi TBMM'nin yargı yetkisini de kullandığını gösterir.	Düzenli ordunun kurulması ve Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşması gecikti.
Ankara'da kurulan Anadolu Ajansı ve Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi ile aleyhte propagandalara karşılık verildi.	İtilaf Devletleri ve Yunanlılar, TBMM'nin ayaklanmalarla uğraşmasından yararlanarak işgallerini genişlettiler.
Ankara Müftüsü Rıfat Efendi (Börekçi) ve birçok müftü tarafından Millî Mücadele'yi destekleyen fetvalar yayınlandı.	
Damat Ferit, vatan haini ilan edilerek vatandaşlıktan çıkarıldı.	Ayaklanmaları bastırmasındaki başarılarından dolayı, TBMM'nin halk üzerindeki gücü arttı.
İsyancıların üzerine Kuvâ-yı Milliye birlikleri gönderilerek isyanlar bastırılmaya çalışıldı.	Kuvayı Milliye birlikleri kaldırılmış ve yerlerine Düzenli Ordu kurulmuştur.

KONU 8: YOK HÜKMÜNDE BİR ANLAŞMA: SEVR

- İtilaf Devletleri, I. Dünya Savaşından sonra yenilen devletlerle barış antlaşmaları yapmışlar ancak Osmanlı topraklarının paylaşımıyla ilgili anlaşmazlık yaşadıkları için Osmanlı Devleti ile yapacakları antlaşmayı sonraya bırakmışlardır.
- İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti ile yapacakları barış antlaşmasının şartlarını belirlemek için İtalya'da San Remo Konferansını düzenlediler.
- Bu konferansa katılan Tefik Paşa önerilen şartları kabul etmeyince, Yunanlılar, Osmanlı Devleti'ni antlaşmayı imzalamaya zorlamak için Bursa'ya kadar olan yerleri işgal ettiler.
- Bu gelişmeler üzerine işgallerin genişlemesinden çekinen Osmanlı Hükümeti Saltanat Şurasını toplayarak barış şartlarının kabul etti. Antlaşma; Paris'in Sevr kasabasında imzalandı (10 Ağustos 1920).

SEVR ANTLAŞMASININ MADDELERİ VE YORUMLARI	
1. SINIRLAR	
* Güneydoğu Anadolu, Çukurova, Lübnan ve Suriye Fransa'ya	
* Doğu Trakya, Batı Anadolu ve Ege Adaları Yunanistan'a	
* Arabistan ve Irak İngiltere'ye	
* Güneybatı Anadolu (Antalya, Konya, Muğla), İtalya'ya verilecektir.	
2. SİYASİ MADDELER	
* İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti olarak kalacak, ancak Osmanlı Devleti şartlara uymazsa İstanbul Türklerin elinden alınacak.	
* Boğazlar, uluslararası bir komisyon tarafından yönetilecek, tüm devletlerin gemilerine açık olacak.	
YORUM: Egemenlik haklarına ve bağımsızlık ilkesine aykırıdır.	
* Azınlıklara geniş haklar verilecek.	
YORUM: Egemenlik haklarına ve bağımsızlık ilkesine aykırıdır.	
* Doğu Anadolu'da iki yeni devlet (Ermenistan ve Kürdistan) kurulacak.	
YORUM: Misakı milliye ve egemenlik haklarımıza aykırıdır.	
3. ASKERİ MADDELER	
* Askerlik zorunlu olmayacak.	
* Osmanlı ordusu 50.700 kişiye indirilecek ve ordu ağır silahlardan arındırılacak.	
* Deniz gücü sınırlı olacak ve küçük bir donanma oluşacak.	
YORUM: Osmanlı Devleti savunmasız bırakılmak istenmiştir.	
4. EKONOMİK MADDELER	
* Kapitülasyonlar yeniden yürürlüğe girecek ve bu kapitülasyonlardan bütün devletler yararlanacak.	
* Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödeyecek.	
YORUM: İtilaf Devletleri, Osmanlı ekonomisini kontrol altına almayı ve Türk ulusunu yasal yollarla yok etmeyi amaçlamışlardır.	

Sevr Antlaşması Özellikleri	
a.	Osmanlı Devleti'nin imzaladığı en son antlaşmadır.
b.	Osmanlı Devleti bu antlaşma ile resmen sona ermiştir.
c.	Ölü doğmuş ve uygulanamamış bir antlaşmadır.
d.	Osmanlı Anayasası'na (Kanun-u Esasi) göre bir antlaşma, Mebusan Meclisi'nde onaylanırsa yürürlüğe girerdi. Mebusan Meclisi dağıtıldığı için Sevr Antlaşması Meclis'te onaylanamamıştır. Bu nedenle antlaşmanın hukuki bir geçerliliği yoktur.

DİKKAT:

- Osmanlı yönetiminin teslimiyetçi bir tutum sergilemesi, TBMM'nin haklılığını ortaya çıkarmış ve ulusal bilinci kamçılamıştır.
- Bu antlaşma Türk milletinin bağımsız yaşama hakkını elinden aldığı için, Kurtuluş Savaşı tek çözüm haline gelmiştir.
- TBMM, antlaşmayı kabul etmediğini açıklamış ve imzalayanları vatan haini ilan etmiştir.

İNSTAGRAM SAYFAMIZ:

www.instagram.com/sosyal.cepte/

YOUTUBE KANALIMIZ:

<https://www.youtube.com/channel/UCOhRXStQSqu2vSrfQ-kRWqw>